

Навчання майбутніх громадян демократичного суспільства передбачає сформування в них розуміння принципів системи державного управління, певного набору цінностей, уявлення про суспільство, в якому вони живуть, і способу життя. В цьому сенсі громадянську освіту не слід вважати ізольованим навчальним предметом. Вона природним чином пов'язана з усім, що молодь вивчає і чим вона займається не лише у стінах навчального закладу, але й за його межами.

Отже, демократія змінює стиль життя, поведінку й самопочуття людини і суспільства. Жити в умовах демократії не просто. Цьому потрібно вчитись. Тому освіта має стати своєрідним культурним полем навчання демократії, формування громадянських пріоритетів, яких повинен дотримуватись кожен. Змістовною лінією демократичної освіти є фундаментальні цінності, організаційною – вміння і потреба вибирати, внутрішнім стрижнем – здатність і сміливість користуватись власним розумом.

Література:

1. Gellner Ernest. Conditions of Liberty: Civil Society and its Rivals. London, 1994. – P. 5.

*Пащенко В.О. – д-р іст. н.
Сулаєва Н.В. – канд. пед. н.
(Полтава, ПДПУ)*

ПРАВОСЛАВНА ДУХОВНА МУЗИКА ЯК ЗАСІБ ВЗАЄМОЗБАГАЧЕННЯ ЄВРОПЕЙСЬКИХ КУЛЬТУР

Сучасна Європа прагне створити співтовариство, де економічний вимір буде нерозривно пов'язаний з виміром духовним, підґрунтя якого складатимуть загальнолюдські цінності. Аксіологічний підхід до інтеграції може об'єднати Європу в повноті всіх її ідентичностей, культурних, духовно-гуманістичних, релігійних традицій, витоки яких карбувалися з IV до XVIII ст. під домінуючим впливом християнства. Саме християнство упродовж століть зберігало стабільність, формувало суспільний імунітет, проголошувало цінність особистості, її відповідальності та свободи вибору, а також несло не віртуальний, а реальний духовно-моральний ідеал.

У полікультурному просторі особливої значущості набуває унікальність і неповторність культури кожного народу, складовою якої є духовна спадщина. Історичні та соціальні обставини минулого століття зумовили занепад релігійної культури українського народу, що базувалася переважно на основі православного віровчення. Атеїстичний світогляд руйнував не лише храми, але й безцінні зразки духовної музики й живопису, які утримувалися в своєрідних “заповідниках” мовчання.

Тоталітарна система зігнорувала переосмислені в релігійних вченнях загальнолюдські моральні принципи, зразки народного мистецтва, музи-

ку, що органічно ввійшли в культ. Діалектичний зв'язок між власне релігійними та загальнолюдськими аспектами зумовлює те, що релігія може бути цінністю не тільки для віруючого. Вона здатна сприяти прояву в людини активних діяльних начал, які звеличують її духовну гідність, і розвиває здібності, об'єднує зусилля людей різних орієнтацій при розв'язанні загальнозначимих соціальних проблем.

Несприйняття комуністичною ідеологією православної культури спричинило навіть парадоксальну ситуацію, коли культова музика видатних композиторів світової класики (І.-С.Баха, Г.Ф.Генделя, А.Вівальді, В.-А.Моцарта), прорвавшись у музичний простір держави, вивчалася в музичних і загальноосвітніх школах, а твори корифеїв української духовної музики активно "редагувалися", що повністю змінювало їх ідейний зміст.

Надзвичайно багата спадщина православної церковної музики композиторів-класиків України була забута на довгі роки. Про виконання та популяризацію творів релігійного змісту не йшлося, тому значна кількість художніх колективів була обділена можливістю прилучитися до скарбниці духовної музики, що мало свої негативні наслідки, поглиблюючи в такий спосіб світоглядний вакуум сучасної людини.

Так, відомий сучасний диригент Г. Левченко, керівник українського народного хору "Калина" Полтавського державного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, вважає, що необхідною умовою розвитку виконавської майстерності хору є спів класичною манерою, і цьому найкраще сприяє введення в репертуар релігійних творів. Причому це впливає не лише на становлення учасників як співаків, а й має, на думку професора, позитивний вплив на їх моральність, оскільки духовна музика несе в собі невичерпний виховний потенціал. Можливість працювати з хором над релігійними творами випала керівникові лише після здобуття Україною незалежності, коли в руки Г. Левченку потрапила "Літургія" видатного українського композитора М. Леонтовича. Саме тоді хор "Калина" відвідав Австрію, де споконвіку плекалася християнська духовна музика. Вимога австрійської сторони мати крім світської програми релігійну була з успіхом виконана, і вишукана публіка стоячи аплодувала українським студентам, які пропагували духовну музику свого народу. Поїздка була увінчана ще одним здобутком: в Австрії Г. Левченко познайомився з композитором української діаспори А. Гнатишиним, який презентував митцеві ряд збірників з невідомими творами православних українських класиків (Д. Бортнянського, М. Леонтовича, П. Демуцького). Подальші запрошення за кордон спонукали диригента до пошуків високохудожніх зразків української духовної музики, і вже в 1991 році учасники українського народного хору "Калина" в кращих костюмах Відня виконували повну релігійну програму, побудовану на творах Д. Бортнянського

("Богородице, до тебе прибігаємо"), А. Веделя ("Да ісполняться"), М. Лисенка ("Молитва за Україну"), Г. Давидовського ("Святий Боже"), Я. Яциневича ("Богородице діво, радуйся"), М. Леонтовича ("Літургія") та українських народних релігійних піснеспівах. Символічно, що кошти від концертів пішли на користь дітей-жертв Чорнобильської катастрофи, а місцеве католицьке духовенство з радістю прилучалося до православної музики.

Популяризація української духовної музики у виконанні українського народного хору "Калина" не припиняється. Учасники відвідали з концертами Німеччину (1992, 1994, 1997, 1999), Швейцарію (1994, 1998, 2000), Австрію (1992, 1998, 2000), Бельгію (1994, 1997, 2005).

Підкреслимо, мовний та віросповідний бар'єри не стали перешкодою для сприйняття народами Європи духовних цінностей українського народу, оскільки високе мистецтво – це особлива, символічна мова, яка дає можливість у видимих подіях прозрівати духовне, дозволяє зробити всіх співучасниками вічності, це шлях людської особистості до себе, коли нагорна проповідь Ісуса Христа стає "конституцією" благородних учинків, спрямованих на благо Людини.

*Переломова О. С. – канд. філол. н.,
(Суми, СДПУ)*

УКРАЇНСЬКА ЛІТЕРАТУРА ЯК СКЛАДОВА ЄВРОПЕЙСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

1. Українська література – самобутній естетичний феномен, явище оригінальне і водночас інтегроване в контекст світового письменства. Зближення духовних теренів філософії та літератури за доби Бароко в Україні. Григорій Сковорода – найяскравіший репрезентант цього періоду.
2. Загострення питання культурної самоідентифікації європейських націй. Проблема історичної та духовної цілісності Європи як органічної єдності зі слов'янським світом. Шляхи і форми національної самоідентифікації української культури пролягають через процес інтеграції в європейський культурний масив.
3. Українська культура – елемент європейської цілості, що «переживає ті самі внутрішні процеси, що й цілість, до якої вона належить» (Дмитро Чижевський).
4. Періоди деінтеграції та реінтеграції в процесі інтеграції української культури в європейський духовний простір:
 - а) Україна як культурна цілісність з часів Київської Русі формувалася як відкрита на світ екстравертна реальність, трансформатор різнопланового європейського досвіду;